

Kikkers tellen in 't Zwanenbroekje

Vrijwilliger aan het woord: Ton Jansen

'Kikkers tellen', heet het in huize Jansen-Weijnenborg: het vrijwilligerswerk bij RAVON van Ton. Officieel: het monitoren van amfibieën. Voor een interview zijn we naar 't Zwanenbroekje gegaan, zijn telgebied in de Oijpolder nabij Nijmegen. We zitten aan een picknicktafel op het Evenementenplein. Het is de uitvalbasis van activiteiten, zoals de Sloopjesdagen; bezoeken van schoolklassen, of de start van excursies".

Op een bord met een kaart van 't Zwanenbroekje wijst hij de poelen aan. *"Twee poelen die aangelegd zijn in 2017 staan er niet op. En één poel is een pas uitgebaggerde sloot. Ik zie daar nog niet zo veel salamanders. Het afgelopen jaar één klein watersalamandertje. Kikkers zat, die plonzen erop los. Ik heb er wel eiafzetting van de kamsalamander op het blad van de kikkerbeet gezien. Die eitjes hebben weinig kans om uit te groeien tot larve. Ik ving er ook tientallen driedoornige stekelbaarsjes, die hebben een lekkere maaltijd aan de eitjes."*

Waarom ben je in 't Zwanenbroekje gaan monitoren?

Puur toeval. In 2014 was er een natuurwerkdag in Groesbeek. We hielpen vanuit het IVN mee om langs de oude spoorlijn Nijmegen-Kranenburg struiken en jonge boompjes te

Eén poel is een pas uitgebaggerde sloot met een natuurvriendelijke oever. (Foto: Ton Jansen)

verwijderen. In het gebied komen zandhagedissen voor die nog wel eens door fietsers doodgereden worden op het naastliggende fietspad. De Werkgroep Milieubeheer uit Groesbeek voerde actie voor maatregelen samen met RAVON. Zij hadden er een infostand. RAVON staat ook voor amfibieën. Kikkers, daar had ik wel wat mee, opgegroeid in de polders van Delfland in het Westland was ik vaak langs de slootkant te vinden. Er was een gebied vrij om te monitoren. Dat was 't Zwanenbroekje. Het kwam mooi uit. De werkgroep praktisch natuurbeheer van het IVN werkt er een paar keer per jaar om de vrijwilligersgroep te helpen bij allerlei werkzaamheden rond het beheer.

Welke dieren komen er voor in 't Zwanenbroekje?

Mij gaat het om de amfibieën. Van de 18 soorten die in Nederland voorkomen zijn er in 't Zwanenbroekje twee soorten salamanders (de kam- en de kleine watersalamander), de gewone pad en drie 'soorten' kikkers: (bruine en groene kikkers). De kamsalamander vind ik het meest interessant. Ik zie als ik in 't Zwanenbroekje ben natuurlijk veel meer: reeën, hazen, en beversporen. Ik hoor de koekoek en heb de ijsvogel gespot. Buizerds, reigers, ooievaars, ganzen. Ook voor vogelaars is er veel te zien. In mijn schepnet of fuik vang ik waterdiertjes en larven van libellen. Ook de geelgerande waterkever. Het roofdierdje zat in een fuik waar hij uit de buik van een kleine watersalamander een flinke hap genomen had.

Scheppen in de poelen voor de monitoring van amfibieën, dat doet Ton graag. (Foto: Jacintha Weijnenborg)

Kamsalamanders leven in meerdere poelen in 't Zwanenbroekje.
(Foto: Ton Jansen)

Kamsalamanderlarven. (Foto: Ton Jansen)

Vertel eens wat meer over de poelen

Niet alle poelen neem ik even intensief mee in mijn rondes. De Paaipoel bijvoorbeeld is bijna dichtgegroeid. Als er niks gebeurt zal de poel verlanden. Er staan een aantal grote populieren die zorgen voor veel bladafval, waarover discussie is: de bomen kappen, beschermen of aan de bevers overlaten. Het eldorado voor de kamsalamander is de Stiltepoel. De poel doet zijn naam geen eer aan. De poel ligt vlakbij de drukke Rijksweg tussen Nijmegen en Kleve, en ligt niet gunstig om in alle rust waarnemingen te doen. De poel is een paar jaar geleden uitgebaggerd. Het slib is eruit gehaald. Een deel van de watervegetatie is toen verdwenen, zoals watermunt, waarop salamanders eitjes afzetten. De poel ligt voor amfibieën op een mooie plek met veel schuilmogelijkheden voor salamanders: wat afgelegen, bosschages, ruigtes van bramenstruiken en afgeknaagde bomen door bevers. De poel heeft zich snel weten te herstellen. Het afgelopen jaar was een goed kamsalamander jaar: volwassen exemplaren, ei-afzetting, maar ook larven. Ik ving ze met een schepnet, maar ook met acht tegelijk met een fuik. De mannetjes van kamsalamander zijn in de paartijd erg mooi. Ook de larven met uitwendige kieuwen zijn prachtige, bijna prehistorisch diertjes.

Salamander
eitje. (Foto:
Ton Jansen)

't Zwanenbroekje is een particulier initiatief uit 1992, waarbij landbouwgronden worden omgevormd naar natuur. Het gebied bestaat voornamelijk uit graslanden en moeras. Ook liggen er struwelen, poelen, beken en sloten.

Bij de inrichting van het gebied wordt gestreefd naar een zo groot mogelijke variatie, passend bij het landschap, zodat planten en dieren zich thuis voelen. 't Zwanenbroekje is circa 28 ha. groot en is een onderdeel van de ecologische verbindingszone door de Ooijpolder, tussen de stuwwal bij Nijmegen/Beek-Ubbergen en de uiterwaarden langs de rivier de Waal.

Het beheer is in handen van de Stichting Landschap-Ooijpolder-Groesbeek. Een vrijwilligersteam is belast met de uitvoering van de (her) inrichting van het landschap. Voor het beheer worden schapen, koeien en dit jaar paarden ingezet. Een van de samenwerkingspartners is het IVN, (Rijk van Nijmegen). Ook Sovon en KNNV monitoren in het gebied.

Is die poel de enige poel waar kamsalamanders voorkomen?

Nee. Ook in de Drinkpoel en in de pas aangelegde poelen heb ik ze kunnen waarnemen. Verrassend was trouwens dat ik al in het eerste jaar in een van de nieuwe poelen larven van de kam- en kleine watersalamanders gevangen heb, en afgelopen jaar ook volwassen exemplaren. Die poelen doen het goed.

Kan iedereen er zomaar in 't Zwanenbroekje gaan wandelen?

Nee, dat is niet de bedoeling. Het is een afgesloten gebied. Vlakbij loopt een wandelroute vanuit Ubbergen met een voetbrug over de Rijksweg. Een pad leidt naar een trekveer over het Meertje richting Persingen en verder de Ooypolder in. In 't Zwanenbroekje worden op verzoek excursies georganiseerd voor groepen. Of je moet vrijwilliger worden!

Hoelang blijf je nog tellen in 't Zwanenbroekje?

Dat weet ik niet. Het zou mooi zijn als ik een telmaatje erbij krijg in 't Zwanenbroekje. Er is meer te doen. De Gemeente Nijmegen heeft mij gevraagd om de poelen in Nijmegen in kaart te brengen, dat zijn er meer dan je op het eerste oog zou denken en in het stadsdeel Lindenholt te beginnen met het monitoren van de soorten amfibieën. Er zullen misschien geen kamsalamanders voorkomen, maar het is goed dat in mijn stad er meer aandacht komt voor biodiversiteit in en om het water. Het sluit aan bij de doelstelling van de gemeente om natuurgebiedjes (natuurpareltjes) in de stad te benoemen, en burgers te verbinden met de eigen leefomgeving door initiatieven en door het waarnemen en monitoren van soorten. En... het waterleven en amfibieën worden vaak vergeten. Er wordt altijd gesproken over groen... maar in feite gaat het om groen en blauw!

We maken een rondje langs de poelen. Polderen. We stappen over prikkeldraad, klimmen over hekken en glibberen door modder. En zien een tiental zilverreigers, kikkers en salamanders.

Jacintha Weijenborg & Ton Jansen
Info. www.zwanenbroekje.nl